

6. Aktivity seniorů

Dosažení věku 65 let neznamena výrazné omezení činností pro obyvatele. Naopak je příležitostí pro další rozvoj osobnosti a možností realizovat další plány, věnovat se zájmové činnosti, koníčkům, cestování, sportu atd. Seniori mají řadu možností, jak zaplnit volný čas. Bez jejich aktivní práce by určitě nefungovala řada místních spolků zahrádkářů, hasičů, myslivců a dalších. Další vypomáhají obecním úřadům s různými pracemi za symbolickou odměnu. Zapojují se do činnosti kulturních a jiných komisí na obcích, pracují v místních knihovnách apod. A v neposlední řadě vypomáhají v rámci své rodiny. Veškerou tuto jejich činnost není možné postihnout ve statistických datech. Zaměřili jsme se proto jen na údaje, které máme k dané problematice k dispozici a které informují o možnostech realizace starších obyvatel našeho kraje.

Kandidáti a zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev obcí 2014

Jednou z možností aktivního zapojení do společenského života pro starší obyvatele je práce v obecních a městských zastupitelstvech. Poslední volby proběhly v říjnu loňského roku. V kraji mělo možnost volit celkem 520,7 tis. voličů, tj. osob ve věku 18 a více let s trvalým pobytem v obcích kraje. Zastupitelé byli voleni ve všech 398 obcích a městech kraje, kromě Vojenského újezdu Libavá. Pokud si uvědomíme, že na konci roku 2014 v těchto obcích žilo 115,8 tis. obyvatel starších 65 let, pak starší voliči tvořili více než jednu pětinu z celkového počtu voličů (22,2 %). Volební potenciál seniorské věkové skupiny v návaznosti na stárnutí populace nadále poroste. V samotných volbách 10. a 11. října 2014 nakonec volilo 233,1 tis. voličů, průměrná účast dosáhla 44,76 %.

Platní kandidáti ve volbách do obecních zastupitelstev podle pohlaví v roce 2014

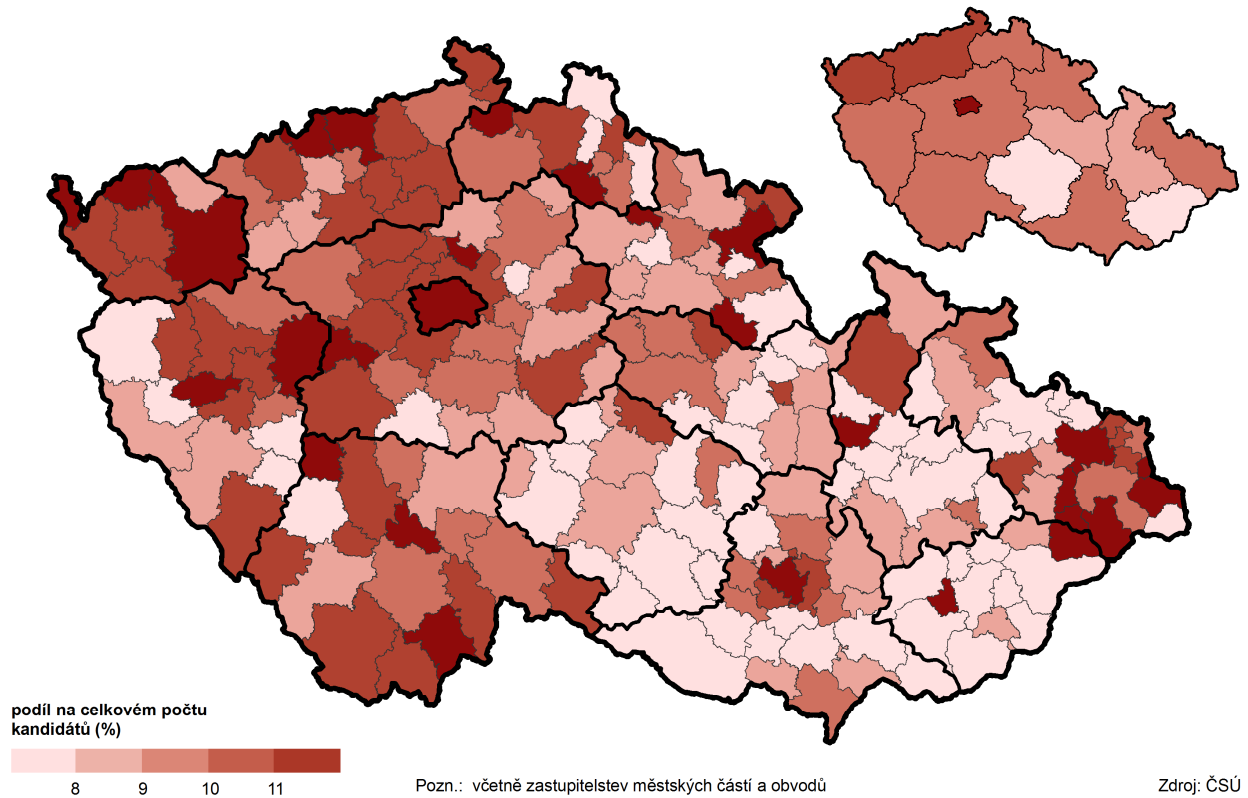
	Platní kandidáti			z toho ve věku 65 a více let			Podíl kandidátů ve věku 65 a více let (%)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Olomoucký kraj	16 116	10 601	5 515	1 347	939	408	8,4	8,9	7,4
v tom okres:									
Jeseník	1 796	1 164	632	154	108	46	8,6	9,3	7,3
Olomouc	4 146	2 726	1 420	297	205	92	7,2	7,5	6,5
Prostějov	2 932	1 984	948	234	164	70	8,0	8,3	7,4
Přerov	3 384	2 218	1 166	273	197	76	8,1	8,9	6,5
Šumperk	3 858	2 509	1 349	389	265	124	10,1	10,6	9,2
v tom podle velikosti obce:									
do 199 obyvatel	453	287	166	31	18	13	6,8	6,3	7,8
200–499 obyvatel	2 127	1 386	741	116	83	33	5,5	6,0	4,5
500–999 obyvatel	3 185	2 135	1 050	202	142	60	6,3	6,7	5,7
1 000–1 999 obyvatel	3 934	2 595	1 339	294	194	100	7,5	7,5	7,5
2 000–4 999 obyvatel	3 082	1 955	1 127	296	197	99	9,6	10,1	8,8
5 000–19 999 obyvatel	1 690	1 126	564	188	141	47	11,1	12,5	8,3
20 000–49 999 obyvatel	1 063	719	344	153	113	40	14,4	15,7	11,6
50 000 a více obyvatel	582	398	184	67	51	16	11,5	12,8	8,7

Mezi 16,1 tisíci kandidujícími do obecních zastupitelstev bylo v době voleb evidováno 1 347 obyvatel kraje starších 65 let. Větší zapojení projevili muži, kterých bylo 70 % mezi staršími kandidáty. V průměru v kraji tvořili kandidáti ve věku 65 a více let podíl 8,4 % z celkového počtu kandidátů. Největší zastoupení mezi kandidáty měli seniori ve správních obvodech ORP v Mohelnici (12,1 %) a v Šumperku (10,7 %). Naopak nejmenší účast byla zjištěna mezi kandidáty ve SO ORP v Uničově (5,2 %) a v Hranicích (6,5 %).

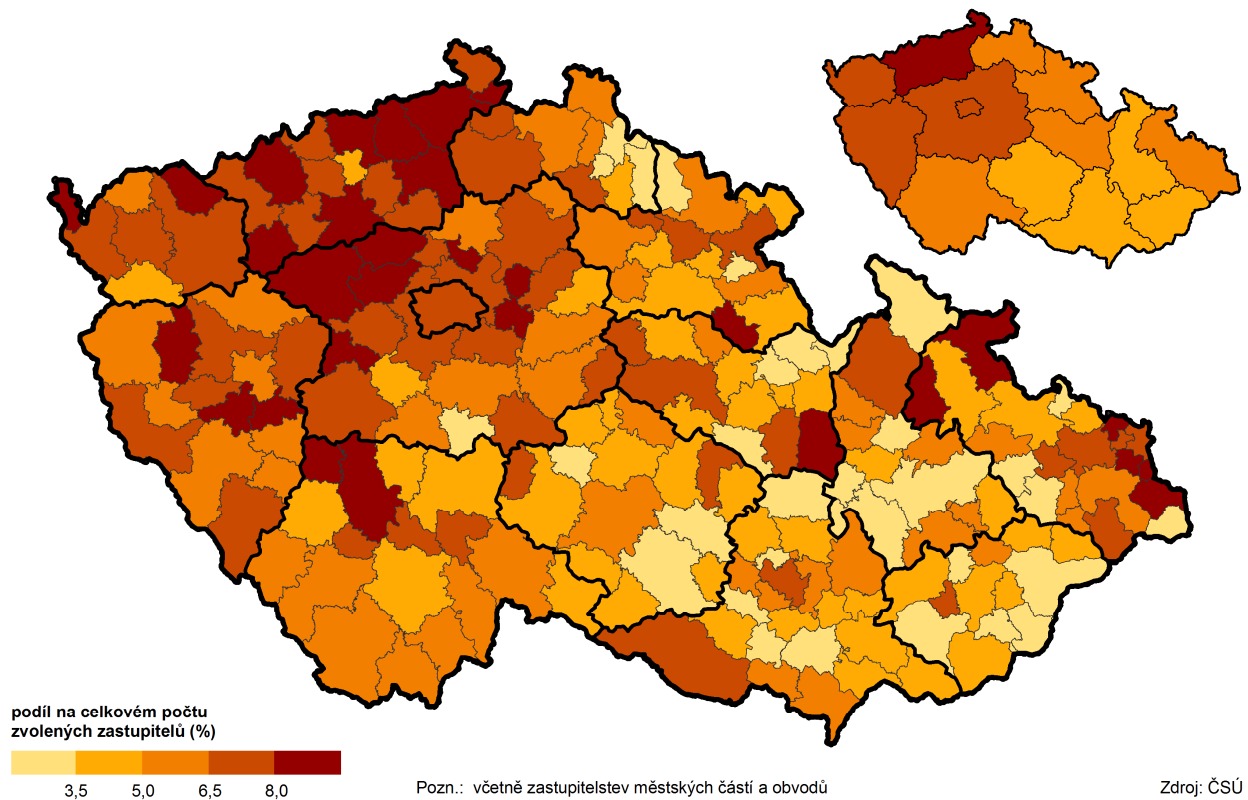
Větší podíl kandidátů ve starším věku byl evidován ve velkých městech kraje než v malých vesnicích. Dokonce ve 134 menších obcích nekandidoval ani jeden občan, který by dosáhl věku 65 a více let. Největší čtvrtinovou účast mezi kandidáty zaznamenali v nejmenší obci Janoušov na Šumpersku, kde byli 2 seniori mezi 7 kandidáty anebo v obcích Dlouhomilov na Šumpersku a Stařechovice na Prostějovsku, kde kandidovali 4 obyvatele starší 65 let z 16 kandidátů. V Šumperku tvořil podíl starších mezi kandidáty 13,1 %, v Prostějově 16,9 %, v Přerově 12,7 % a v Olomouci 11,5 %.

Nejstarší kandidátkou byla paní, která kandidovala do zastupitelstva města Šumperk ve věku 92 let. Další dva muži kandidovali ve věku 91 let a další dva v 90 letech. Celkem 12 kandidátů přesáhlo v době voleb věk 85 let.

Kandidáti ve věku 65 a více let podle SO ORP a krajů
ve volbách do zastupitelstev obcí v říjnu 2014

Zvolení zastupitelé ve věku 65 a více let podle SO ORP a krajů
ve volbách do zastupitelstev obcí v říjnu 2014

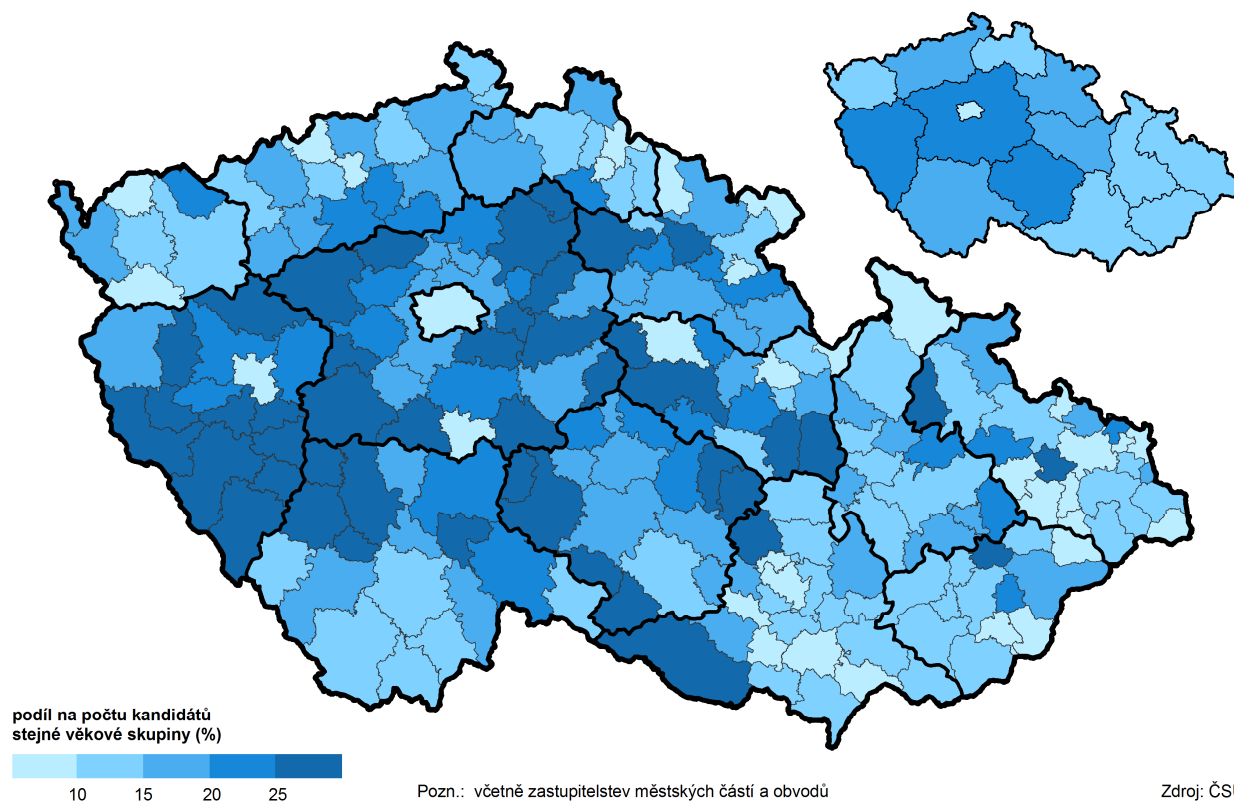

V kraji bylo nakonec zvoleno 3 974 zastupitelů, přičemž 182 z nich přesáhlo v době voleb věk 65 let. Podíl zastupitelů narozených před rokem 1950 byl menší a dosáhl 4,6 % z celkového počtu zastupitelů. Nejvíce seniorů bylo do zastupitelstev zvoleno ve SO ORP Šumperk, kde obsadili 7,4 % z celkového počtu mandátů. Naproti tomu na Konicku a Prostějovsku občané zvolili do zastupitelstev jen 3,2 % obyvatel ve věku 65 let a více let. Větší podíl starších zastupitelů bychom našli v zastupitelstvech měst Šumperk a Přerov. Ve 270 obcích nebyl zvolen žádný zastupitel starší 65 let. Nejstaršími zastupiteli se stali dva muži ve věku 83 let v zastupitelstvu města Litovel a obce Radkova Lhota na Přerovsku.

Zvolení zastupitelé ve volbách do obecních zastupitelstev podle pohlaví v roce 2014

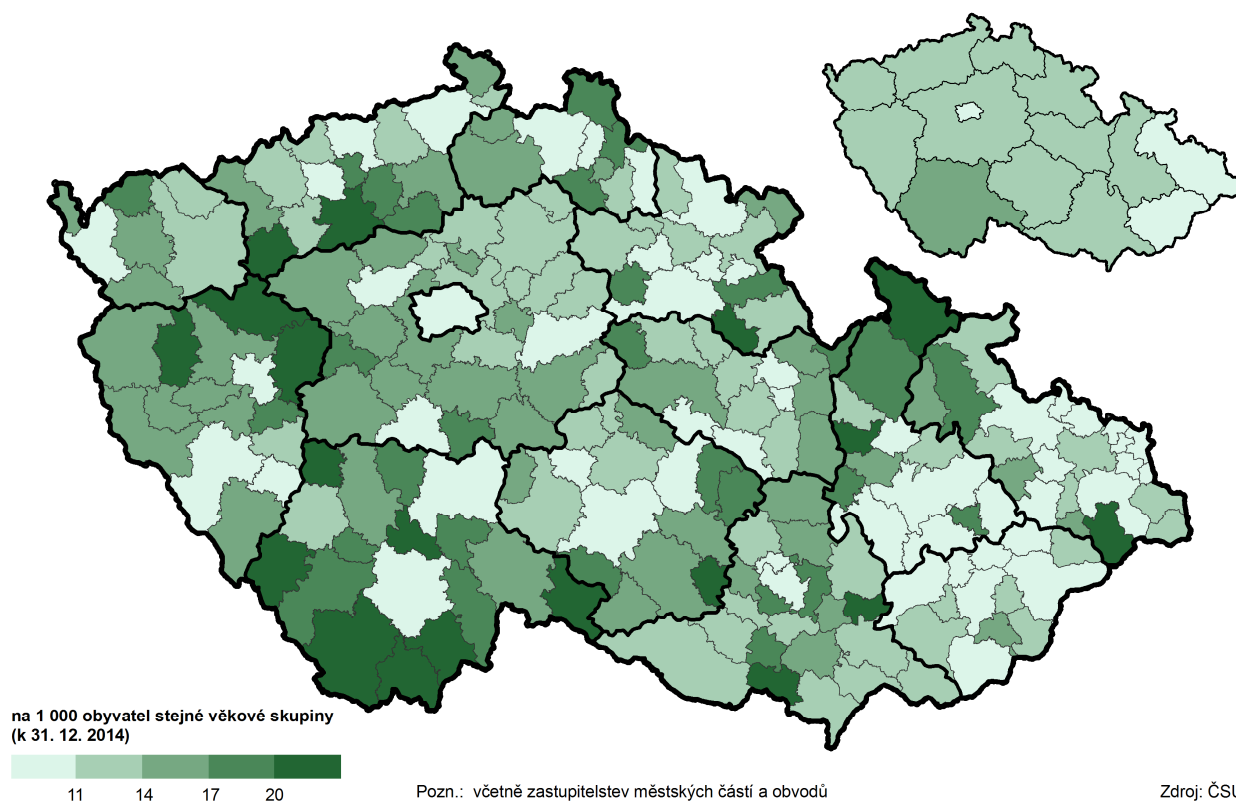
	Zvolení zastupitelé			z toho ve věku 65 a více let			Podíl zastupitelů ve věku 65 a více let (%)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Olomoucký kraj	3 974	2 859	1 115	182	147	35	4,6	5,1	3,1
v tom okres:									
Jeseník	286	207	79	10	9	1	3,5	4,3	1,3
Olomouc	1 026	710	316	40	30	10	3,9	4,2	3,2
Prostějov	875	655	220	28	24	4	3,2	3,7	1,8
Přerov	975	696	279	51	40	11	5,2	5,7	3,9
Šumperk	812	591	221	53	44	9	6,5	7,4	4,1
v tom podle velikosti obce:									
do 199 obyvatel	283	183	100	19	12	7	6,7	6,6	7,0
200–499 obyvatel	927	657	270	36	29	7	3,9	4,4	2,6
500–999 obyvatel	1 014	742	272	40	32	8	3,9	4,3	2,9
1 000–1 999 obyvatel	924	663	261	29	25	4	3,1	3,8	1,5
2 000–4 999 obyvatel	485	357	128	24	18	6	4,9	5,0	4,7
5 000–19 999 obyvatel	199	147	52	19	18	1	9,5	12,2	1,9
20 000–49 999 obyvatel	97	75	22	12	11	1	12,4	14,7	4,5
50 000 a více obyvatel	45	35	10	3	2	1	6,7	5,7	10,0

Zvolení zastupitelé z počtu kandidátů ve věku 65 a více let podle SO ORP a kraji ve volbách do zastupitelstev obcí v říjnu 2014

Úspěšnost voleb byla pro starší spoluobčany nižší. Celkově byl zvolen každý 4. kandidát, ze seniorů byl zvolen pouze každý 7. kandidát. Nejúspěšnější byli kandidáti senioři ve SO ORP Šternberk a Hranice, kde mandát získal každý pátý starší kandidát. Nejhůře dopadli kandidáti z Jesenicka, kde se do zastupitelstva dostal každý 15. kandidát starší 65 let.

**Osoby ve věku 65 a více let podle SO ORP a krajů
kandidující ve volbách do zastupitelstev obcí v říjnu 2014**

Zapojení obyvatel starších 65 let do voleb jako kandidátů ukazuje i jejich přepočtení na 1 000 osob daného věku. V Olomouckém kraji kandidovalo 11,6 seniorů z 1 000 obyvatel starších 65 let. Nejvíce na Mohelnicku, kde kandidovalo 24 osob z 1 000 obyvatel nad 65 let věku a na Jesenicku, kde se zapojilo 21,6 osob z 1 000 starších. Nejmenší zájem projevili starší občané na Olomoucku, když kandidovalo jen 5,5 osob z každého tisíce obyvatel starších 65 let.

Mandát ale v průměru v kraji získalo pouze 1,6 osob ve věku 65 a více let z 1 000 obyvatel stejného věku. Největší účast v práci obecních a městských zastupitelstev budou mít starší občané ve SO ORP Lipník nad Bečvou (3,5 seniorů z 1 000 obyvatel nad 65 let věku) a v SO ORP Konice (2,9). Nejmenší zastoupení v počtu mandátů z 1 000 obyvatel starších 65 let dosáhli senioři ve SO ORP Olomouc (0,6).

Senioři a informační technologie

Starší obyvatelé se nevyhýbají ani používání modernějších technologií. Český statistický úřad již několik let pravidelně ve 2. čtvrtletí zajišťuje šetření o využívání informačních technologií s názvem „Výběrové šetření o informačních a komunikačních technologiích v domácnostech a jejich využívání jednotlivci (VŠIT)“. Z výsledků tohoto zjišťování máme k dispozici také základní data podle věku jednotlivců dopočtená na krajskou úroveň. Kvůli nízkému rozsahu šetření jsou data za kraje zveřejňována jako průměry za tříletá období.

Zatímco u mladých obyvatel kraje je práce s počítačem naprostou samozřejmostí a jen velmi malý podíl respondentů (4,6 %) ve věku 16 až 34 let prohlásilo, že nikdy počítač nepoužili, u starších osob je situace jiná. Více dotázaných ve věku 65 a více let uvedlo, že počítač nikdy nepoužilo. V Olomouckém kraji to bylo 68,9 % z obyvatel stejného věku podle výsledků posledních šetření. V porovnání s republikovým průměrem (62,1 %) patřil kraj mezi kraje s horšími výsledky. Musíme však připomenout, že se situace výrazně zlepšuje.

Ještě před pěti lety uvádělo 84,6 % starších respondentů, že počítač nepoužili. Během sledovaného období se jejich podíl zmenšil o 15,7 procentních bodů.

Tak jak klesal podíl starších osob, které s počítačem nepracovaly, tak rostl podíl obyvatel kraje, kteří při dotazu na použití počítače v posledních 3 měsících odpověděli kladně. Nebylo rozhodující, zda osobní počítač vlastní, či ho využili u rodinných příslušníků, v knihovnách apod. Na začátku sledovaného období v roce 2010 nějakým způsobem použilo počítač 8,1 % ze starších nad 65 let věku. Podle aktuálních údajů uvádělo využití počítače již 16,0 % ze starších. Podobně 15,4 % starších 65 let uvedlo, že v posledních 3 měsících pracovali s internetem. I když musíme hodnotit kladně každoroční nárůst, přesto zjištěné hodnoty v Olomouckém kraji patřily k nejnižší v republice, nižší hodnoty vykázal pouze Kraj Vysočina. Výsledky za celou republiku ukázaly, že v průměru téměř čtvrtina seniorů použila ve sledovaném období osobní počítač i internet.

Jednotlivci podle použití osobního počítače a internetu podle věku v Olomouckém kraji v letech 2010 až 2014^{*)}

Zdroj: ČSÚ - Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií

%

	Jednotlivci podle použití informačních technologií									
	použili v posledních 3 měsících					nikdy nepoužili				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
	Osobní počítač									
Podíl z počtu osob ve věkové skupině:										
16–34 let	84,6	86,8	87,5	92,7	93,8	8,2	6,6	6,6	4,3	4,6
35–64 let	58,7	61,6	64,5	67,4	71,7	34,9	30,9	26,5	22,2	16,9
65 a více let	8,1	11,5	13,6	15,7	16,0	84,6	81,9	78,9	71,5	68,9
	Internet									
Podíl z počtu osob ve věkové skupině:										
16–34 let	82,1	86,5	87,2	93,0	92,1	11,9	8,6	8,7	4,6	6,5
35–64 let	55,8	60,7	64,1	67,8	73,4	39,9	33,8	29,3	24,9	19,7
65 a více let	8,1	12,0	13,6	15,4	15,4	87,4	83,7	81,0	75,0	72,0

^{*)} Vážené klouzavé průměry z tříletých období - např. za rok 2014 je údaj vypočítán jako průměr z dat za roky 2013, 2014 a 2015. Období sběru dat: 2. čtvrtletí daného roku

Celoživotní vzdělávání (univerzity 3. věku)

Univerzita třetího věku (dále jen U3V) je jednou z možností jak se ve stáří vzdělávat a získávat spoustu informací z různých vědních oborů a také udržovat svou psychickou i fyzickou zdatnost. U3V jsou specifickou součástí celoživotního vzdělávání. Poskytují občanům nad 50 let vzdělávání na nejvyšší možné, tedy univerzitní úrovni. Tím se liší od ostatních forem osvětových a vzdělávacích činností, které jsou také orientovány na starší věkovou populaci. Vzdělávání na U3V má výlučně charakter osobního rozvoje, nikoli profesní přípravy a nezakládá tak nárok na vysokoškolský titul.

U3V na Univerzitě Palackého v Olomouci má dlouholetou tradici a byla první v ČR, která vzdělávání seniorů touto formou započala. Právě v Olomouci vznikla v roce 1986 vůbec první univerzita třetího věku v tehdejší Československu, kdy se zde začalo vzdělávat 30 studentů. Garantem celé akce byl Československý červený kříž. Přednášejícími byli většinou vysokoškolští pedagogové UP. Skutečným zřizovatelem seniorského vzdělávání je Univerzita Palackého až od roku 1991. U3V se postupně stala nedílnou součástí vzdělávacích, vědeckovýzkumných a společensko-kulturních aktivit Univerzity Palackého.

U3V připravuje nejrůznější edukační aktivity pro seniory a to od klasických forem vzdělávání, přes aktivizační programy zaměřené na zdravý životní styl ve vyšším věku až po nejrůznější animační aktivity určené věkové kategorii nad 50 let. Přitom v současné době jsou nejstaršími posluchači 91letý muž a 89letá žena. Jinak se věkový průměr pohybuje mezi 65 až 70 lety. Standardní délka studia na U3V je tři roky a harmonogram studia se řídí harmonogramem akademického roku.

V akademickém roce 2015/2016 studuje v 15 specializovaných bžích (oborech) na všech 8 fakultách univerzity celkem 1 020 posluchačů, z nichž převážná část jsou ženy (88,6 %). Vysoké procento studujících žen bylo již od zavedení U3V. Podobně jako u řádného studia univerzity i u starších frekventantů jsou humanitní obory téměř stoprocentně obsazeny ženami. O studium ve vyšším věku je postupně stále vyšší zájem, o čemž také svědčí nárůst studentů. Od roku 2010 se zvýšil téměř o 37 %. Poprvé v akademickém

roce 2015/16 byl otevřen na právnické fakultě specializovaný běh pod názvem „Ochrana jednotlivce a jeho práv“. Tento kurz je plně obsazen celkovým možným počtem 24 posluchačů. O uvedený obor byl dokonce i zvýšen zájem mezi muži, kterých zde studuje celá jedna třetina.

Vývoj počtu studentů ve specializovaných bězích na U3V při UP v Olomouci

Zdroj: Univerzita Palackého Olomouc

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Celkový počet studentů na U3V	745	836	870	910	926	1 020
z toho žen (%)	87,7	88,6	86,9	88,8	88,7	88,6
v tom:						
Filozofická fakulta	311	348	319	310	287	386
Společenské vědy	77	80	78	70	73	77
Psychosociální studia	56	58	80	82	78	99
Kultura v minulosti a přítomnosti	77	74	86	89	75	67
Historie a archeologie	15	27	34	32	14	38
Kapitoly z českých dějin	86	109	41	37	47	105
Cyriometodějská teologická fakulta	84	91	110	109	118	119
Evropská kultura a křesťanství	56	69	99	95	109	104
Křesťanství a teologie v proměnách času	28	22	11	14	9	15
Pedagogická fakulta	29	32	65	88	107	61
Kapitoly z humanitních věd	29	32	25	33	25	11
Vybrané kapitoly z dějin 19. a 20. století	.	.	40	55	82	50
Přírodovědecká fakulta	64	92	45	58	63	79
My - lidé a příroda	46	50	28	27	24	38
Výzkum v přírodních vědách	18	42	17	31	39	41
Lékařská fakulta	94	89	91	88	99	102
Člověk ve zdraví a nemoci	94	89	91	88	99	102
Fakulta tělesné kultury	42	50	87	100	102	98
Pohyb - cesta za zdravím	42	50	87	100	102	98
Fakulta zdravotnických věd	.	17	15	25	30	18
Zdravotnické vědy	.	17	15	25	30	18
Právnická fakulta	.	.	.	.	.	24
Ochrana jednotlivce a jeho práv	.	.	.	.	.	24
1. ročník všeobecného studia na FF	121	117	138	132	120	133

Mimo posluchačů z olomouckého regionu má univerzita Palackého v rámci U3V ještě regionální pracoviště ve Valašském Meziříčí od roku 2004, od roku 2006 v Uherském Hradišti a od letošního roku 2015 také ve Vyškově. Na uvedených regionálních pracovištích UP Olomouc studuje na 300 posluchačů.

Vývoj počtu studentů na regionálních pracovištích na U3V při UP v Olomouci

Zdroj: Univerzita Palackého Olomouc

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Regionální pracoviště celkem	237	162	115	87	196	279
Valašské Meziříčí (od roku 2004)	49	16	.	.	113	125
Uherské Hradiště (od roku 2006)	188	146	115	87	83	91
Vyškov (od roku 2015)	.	.	.	.	.	63

Další vzdělávací akce pro seniory probíhají v jednotlivých městech a obcích v celém kraji.

Práce s PC, praktické používání notebooku a internetu, jsou jedním z témat vzdělávacích kurzů pro seniory. Například Maltézská pomoc, o.p.s. centrum Olomouc za přispění Statutárního města Olomouc pořádá už od roku 2010 projekt Vzdělávání seniorů v oblasti moderních technologií. Od té doby bylo vyškolen více jak 180 seniorů. Jedná se o kurz Počítače pro úplné začátečníky, dále o kurz Počítače pro mírně pokročilé a také o kurz Digitální fotografie.

Na Střední zdravotnické škole Emanuela Pöttinga v Olomouci zase probíhá cyklus přednášek a praktických cvičení v projektu Škola zdraví pro seniory. Tento aktivizační program pro seniory se zaměřením na péči o zdraví má název „Jak žít co možná nejdéle příjemně, samostatně a důstojně“.

